

РОЛЬ США В ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ОБ'ЄДНАННІ НАФТА: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Журавльов О.В.,

кандидат економічних наук, старший викладач

Черкашина А.В.,

студентка

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті розглядається місце і роль США як учасника інтеграційного об'єднання НАФТА. Визначено, що, незважаючи на диспропорції економічного розвитку, лібералізація торговельних відносин через зону вільної торгівлі має довгостроковий позитивний ефект для країн-учасниць угоди. Запропоноване подальше використання досвіду асиметричного співіснування США і Канади для дослідження відносин України з Митним союзом.

Ключові слова: глобалізація, провідна роль, технологічний розвиток, торговельні бар'єри, лібералізація, асиметрія зовнішньоекономічних відносин.

РОЛЬ США В ИНТЕГРАЦИОННОМ ОБЪЕДИНЕНИИ НАФТА: ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

В статье рассматривается место и роль США как участника интеграционного объединения НАФТА. Определено, что, несмотря на диспропорции экономического развития, либерализация торговых отношений через зону свободной торговли оказывает долгосрочный положительный эффект для стран-участниц соглашения. Предложено дальнейшее использование опыта асимметричного сосуществования США и Канады для исследования отношений Украины с Таможенным союзом.

Ключевые слова: глобализация, ведущая роль, технологическое развитие, торговые барьеры, либерализация, асимметрия внешнеэкономических отношений.

THE ROLE OF THE USA IN THE INTEGRATION ASSOCIATION OF NAFTA: THE ECONOMIC ASPECT

The article examines the role and the place of the USA as a member of the integration association. It determines, that in spite of the disparity of economic development, liberalization of trade relations within the free trade area has long-term positive effect on treaty-members countries. The article offers the further usage of the experience of an asymmetric coexistence of the USA and Canada to study the relations between Ukraine and the Customs Union.

Key words: globalization, leading role, technological development, trade barriers, liberalization, asymmetry of the foreign economic relations.

Постановка проблеми. В добу глобалізаційних зрушень у системі світового господарства, процес інтеграції суб'єктів міжнародних економічних відносин набуває особливо актуального значення та потребує нових ефективних науково обґрунтованих форм емпіричного дослідження.

В сучасних умовах значна економічна роль США як провідної країни світу, де акумульована найбільша частка фінансових активів, товарних потоків, внутрішнього споживання, є очевидною. Разом з тим природно, що зовнішньоекономічна політика складається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Причому будь-які зміни правил і норм у цій сфері в тій чи іншій країні зачіпають інтереси міжнародних контрагентів. У той же час зовнішні обставини створюють середовище, у якому ефективність зовнішньоекономічної політики, що задається внутрішньою економічною ситуацією, зазначає модифікації з урахуванням загальносвітових тенденцій співвідношення сил.

Участь США в регіональних інтеграційних об'єднаннях, таких як НАФТА, представляє собою цікаву дослідницьку проблему та може слугувати досвідом для багатьох країн з трансформаційною економікою.

Аналіз останніх публікацій з теми. У роботах різних авторів, присвячених проблемам світового господарства, дослідження в області південноамериканської інтеграції досить часто явище. Вивчаються трансконтинентальні зв'язки з Латинською Амери-

кою. Проникнення приватного американського капіталу до Мексики одержало віддзеркалення в працях багатьох дослідників: мексиканських, американських; також проблему американо-мексиканських відносин вивчали радянські учені, а в даний час — українські і російські дослідники.

Стосовно канадсько-американських відносин потрібно відзначити, що фахівці різних областей наук (історики, економісти, політологи) розглядали питання взаємин між США і Канадою з різних точок зору.

Питанням визначення ролі США в системі міжнародних економічних відносин присвячені праці як американських, так і європейських та азійських учених, серед яких варто виділити наступних авторів: Дж. Бхагати, Р. ДеЯнг, Дж. Кокрейн, П. Крутман, П. Самуельсон, С. Сміт.

У вітчизняній науці питанням методологічно-го забезпечення досліджень міжнародних економічних відносин присвячені праці наступних учених: А. Барсеяна, В. Будкіна, С. Гасіма, В. Геєця, А. Голікова, В. Гондюла, О. Довгаль, І. Пузанова, В. Сідорова, А. Філіпенка, С. Якубовського та ін.

Ціль статті. Визначити сучасну роль і місце США у інтеграційному об'єднанні НАФТА.

Виклад основного матеріалу. За визначенням проф. О.А. Довгаль, у жодній галузі економічної теорії не виявилися так яскраво і чітко інтереси різних соціальних класів і груп, як у сфері міжнародних торговельних відносин [1].

Роль США у світовій економіці є незрівнянною до будь-якої іншої країни. На Сполучені Штати припадає 10 % світового експорту і 18 % імпорту (2011), вони є найбільшими інвесторами в світі й найбільшими отримувачами іноземних інвестицій. Американські компанії, які в переважній мірі є основою світової мережі ТНК, контролюють виробництво товарів та послуг у багатьох країнах [2].

Найголовнішим чинником впливу США на розвиток світової економіки є, безумовно, їх технологічне лідерство. Протягом усього минулого століття майже всі визначальні для науково-технічного прогресу винаходи запроваджувалися в масове виробництво найперше в США, навіть якщо винахід було здійснено фахівцями іншої держави. Цьому сприяє наявність потужної мережі науково-дослідницьких закладів у країні й значні капіталовкладення в НДДКР. Технологічний відрив США від своїх конкурентів особливо відчутний у таких галузях, як авіакосмічна техніка, електронно-обчислювальні машини, біоінженерія, атомна технологія, — тобто в тих галузях, які визначають основні напрями науково-технічного прогресу. Беззаперечним є вплив США на діяльність міжнародних організацій, особливо на ОЕСР, Світовий банк, МВФ, Економічну й соціальну раду ООН, Світову організацію торгівлі. США мають найбільшу частку у фондах найавторитетніших організацій, що дає їм відповідно найбільшу кількість голосів. Слід зазначити, що США мають дипломатичні відносини майже з усіма країнами світу, окрім Бутану, Куби, КНДР, Сомалі та Ірану.

Цей фактор також впливає, на нашу думку, на те, що американська економіка вважається найбільш диверсифікованою в світі та має найбільш розвинені економічні відносини з країнами-партнерами.

Сучасна економічна стратегія США ґрунтується на ліберальній моделі; відповідно до неї уряд здійснює економічну політику, теоретичною базою якої є монетаризм і яка найбільш послідовно втілюється у практику починаючи з другої половини 70-х років минулого століття.

У світлі інтеграційних процесів, що відбувалися в 1980-ті роки, у Європі й Азії значення питання про створення НАФТА зросло, тому що стало зрозуміло, що відповіддю на об'єднання Європи повинне стати об'єднання Америки і, як його частини, Північної Америки. Однак із самого початку Мексика, Канада й США розглядали роль і потенціал НАФТА з різних позицій [2].

Угода про створення Північноамериканської асоціації вільної торгівлі (НАФТА) набула чинності 1 січня 1994 р., зберігши й підтвердивши Угоду про вільну торгівлю між США й Канадою (CUSFTA) 1988 р. [2]

Основною метою НАФТА стало зняття бар'єрів на торгівлю товарами між країнами-учасницями. Половина бар'єрних обмежень була знята відразу ж, інші знімалися поступово протягом 14 років.

Така угода стала розширеним варіантом торговельної угоди 1989 р. між Канадою й США.

На відміну від Європейського Союзу, НАФТА не ставила своєю метою створення міждержавних адміністративних органів або розробку нового законодавства. НАФТА є лише міжнародною торговельною угодою в рамках міжнародного права.

Участь США в регіональному інтеграційному процесі перетворилася на могутній чинник довгострокової позитивної дії на внутрішньоекономічний розвиток. НАФТА є своєрідним трампліном для більш глибокого проникнення в економіку латиноамериканських країн на якісно нових умовах [2].

За економічною і політичною потужністю Сполучені Штати Америки перевершують як Канаду, так і Мексику. Специфіка канадської економіки полягає в тому, що її національні компанії вимушені існувати пліч-о-пліч з дочірніми компаніями американських монополій, які, як правило, перевершують їх за потужністю і об'ємом операцій. Американські дочірні компанії проводять політику і відстоюють інтереси в першу чергу своїх материнських монополій, які часто не співпадають з інтересами канадських ділових кіл, що приводить до поглиблення суперечностей між американцями і канадцами.

Для американсько-канадських відносин нами була оцінена гравітаційна модель торгівлі між країнами на основі даних рис. 1.

Отримане регресійне рівняння має наступний вигляд:

$$Y = 479521,9029 + 309150,1821. \quad (1)$$

Однак побудована модель пояснює лише 8% дисперсії товарообігу між країнами, тобто фактор відстані лише на 8% формує зацікавленість у взаємній торгівлі.

Такі результати мають наступну економічну інтерпретацію:

— фактор відстані позитивно впливає на зростання товарообігу між країнами, тобто географічна відстань не має вагомого впливу на формування товарообігу;

— отримана модель враховує лише географічну відстань між столицями держав, що є недостатнім для аналізу виявлення тих факторів, що впливають на товарообіг. У подальших дослідженнях було б цікаво дослідити торгівлю окремих адміністративних одиниць (штатів та провінцій) між собою;

— взаємна зацікавленість та зростання товарообігу зумовлена географічною близькістю, схожістю економічних традицій, єдністю мов та культур.

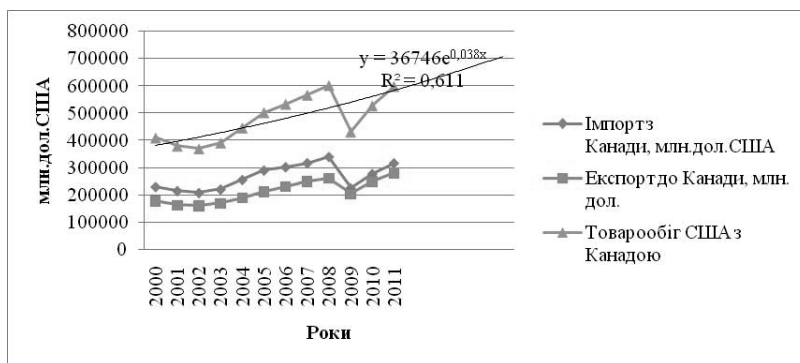

Рис. 1. Динаміка торгівлі США з Канадою
Розроблено авторами за матеріалами: [3]

За допомогою експоненціального згладжування Хольта ми отримали тренд, який вказує на те, що в подальшому товарообіг буде зростати. Коефіцієнт детермінації вказує на значимість такого прогнозу.

Що стосується США, то державі вигідний договір НАФТА, оскільки він передбачає вільний рух товарів, послуг, капіталовкладень, формування могутніх економічних зв'язків, які здатні зближувати країни більше, ніж політичні узи.

Північноамериканська зона вільної торгівлі — це перший досвід економічного зближення високорозвинутих держав з країною, що розвивається. Правда, не можна не враховувати, що Мексика — нова індустріальна країна, яка вже відірвалася від основного масиву країн, що розвивалися. За її досвідом спостерігають інші країни Латинської Америки. Вони демонструють підвищений інтерес до НАФТА.

Існування НАФТА вже більше десяти років і успішної діяльності в економічній області говорять про переважання позитивної сторони угоди.

Як видно з рис. 2, торгівля США з партнерами по НАФТА має доволі схожу динаміку, незважаючи на різний рівень економічного розвитку Канади і Мексики.

На нашу думку, схожість динаміки торгівлі в першу чергу пов'язана з ефективним функціонуванням інтеграційного об'єднання НАФТА.

Висновки. Незважаючи на провідну роль США в НАФТА, всі три країни активно співпрацюють між собою. При аналізі динаміки товарообігу між США

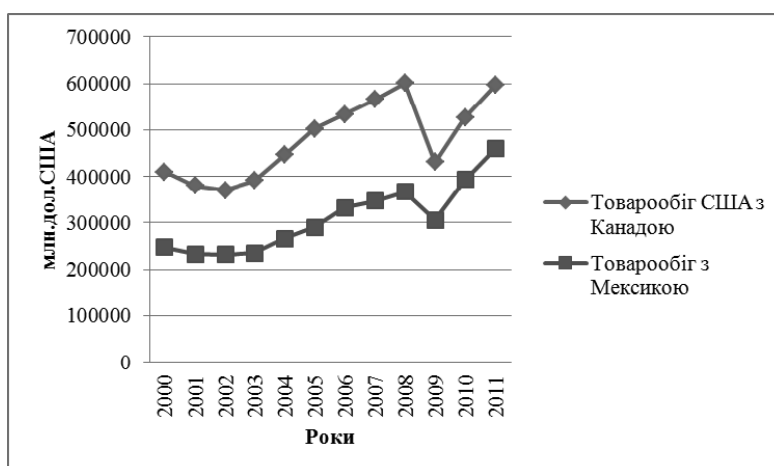

Рис. 2. Порівняльна динаміка торгівлі США з партнерами по НАФТА
Розроблено авторами за матеріалами: [3]

та партнерами по НАФТА ми виявили схожість у темпах зростання як експорту, так і імпорту.

В рамках НАФТА виявлена асиметрія економічних відносин між США з одного боку та Канадою і Мексикою — з іншого.

Така ситуація нагадує інтеграційні спрямування в Україні, де з одного боку країни Митного союзу, з іншого — ЄС. В подальших дослідженнях нами буде запропоноване використання проєкції американсько-канадських економічних відносин на інтеграційні процеси між Україною та Митним союзом і ЄС.

Досвід США показав, що наявність спільних кордонів, мов, культур та історичної спадщини при ефективній роботі механізмів інтеграційних об'єднань здатні покращувати торговельні зв'язки між країнами.

Список літератури

1. Довгаль Е.А. Макроэкономика [Текст] : учеб. пособ. для студ. экон. спец. / Е.А. Довгаль. — Х. : Изд-во НУА, 2010. — 300 с.
2. The making of NAFTA: how the deal was done / Maxwell A. Cameron, Brian W. Tomlin. — 2009. — 265 p.
3. WorldBank, Data&Research [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.econ.worldbank.org